

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

لے کے ناں میں سوچئے رب دا کراں کلام بیان
مہر محبت کرنے والا اُچا اُسدا ناں

گنجینہ سلوک سے معرفت

گندھاراہند کو اکیڈمی، پشور

گنجینہ سلوک سے معرفت

تحریر

علاؤالدین عدیم

جملہ حقوق بحق گندھارا ہندکو اکیڈمی محفوظ اُن

نام کتاب	گنجینہ سلوک سے معرفت
مصنف	علاؤ الدین عدیم
موضوع	تصوف
کمپوزنگ	ضیاء السلام
سرورق	ثاقب حسین
سال اشاعت	2017
اہتمام اشاعت	محمد ضیاء الدین
	(جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ)
جی ایچ اے اشاعت (ابتدائی)	F.132/2017
قیمت	300 روپے
مطبع	گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور
پرینٹر	جی ایچ اے لیزر پرنٹنگ، پشاور
ISBN No.	978-969-687-265-8
ملوٹیس واپتہ	گندھارا ہندکو اکیڈمی، 2 چنار روڈ،
	آبدہ، یونیورسٹی ٹاؤن پشاور

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

2- چنار روڈ، آبدہ، یونیورسٹی ٹاؤن، پشاور

091-9216223-9216224

www.gandharahindko.com

انتساب

مرشد نامندومی حضرت قبلہ پروفیسر ڈاکٹر محمد عطاء اللہ خان قادری جلوئی قدس سرہ خلیفہ مجاز پیر سائیں
غلام محمد امام جلوئی دے ناں جناں دے فیض اقدس دی ہک شعاع دا صدقہ ایہ کتاب اے۔

تے

ایصال ثواب آپڑی پیاری ماں تے ذوالاحترام ابوجی (بچی)۔ مرحوم و مخفوردے و سے جناں دی
دعاواں دے طفیل حضور نبی اکرم ﷺ دی نظر رحمت نے صراط اللہ سی مخرف ہونڈیں سی بچا کے رکھا۔

وصل اللہ علی نبی الکریم

خادم خادمان بارگاہ نبویہ قادریہ جلوئیہ

علاؤ الدین عدیم

ترتیب

نمبر شمار	عنوانات	صفحات
2	پک ضروری گہل (محمد ضیاء الدین)	7
3	مجلس نمبر 1	8
4	مجلس نمبر 2	9
5	مجلس نمبر 3	12
6	مجلس نمبر 4	15
7	مجلس نمبر 5	18
8	مجلس نمبر 6	25
9	مجلس نمبر 7	30
10	مجلس نمبر 8	33
11	مجلس نمبر 9	34
12	مجلس نمبر 10	35
13	مجلس نمبر 11	39
14	مجلس نمبر 12	42
15	مجلس نمبر 13	44
16	مجلس نمبر 14	53
17	مجلس نمبر 15	55
18	مجلس نمبر 16	58

60	مجلس نمبر 17	19
63	مجلس نمبر 18	20
69	مجلس نمبر 19	21
72	مجلس نمبر 20	22
75	مجلس نمبر 21	23
78	توحید و جودی	24
96	سلوک دے مراتب	25
103	رمز الوحدت	26

ہک ضروری گہل

محمد ضیاء الدین

جنرل سیکریٹری، گندھارا ہندکو بورڈ پاکستان، پشور

چیف ایگزیکٹو کمیٹی، گندھارا ہندکو اکیڈمی، پشور

مجلس نمبر 1

بروز جمعہ 29 صفر 1400ھ (18 جنوری 1980ء) نوں حضرت قبلہ ام جناب پروفیسر ڈاکٹر محمد عطاء اللہ خان قادری جلوی دے کہا معمول دے مطابق محدود تے مختصر مجلس ہوئی۔ گلاں دے دوران کسے نے قرآن پاک دے حروف مقطعات دا ذکر چھیڑا تے حضرت قبلہ نے فرمایا قطب الموحدين سلطان المحققين سائیں پاک پیر غلام محمد امام جلوی رحمۃ اللہ علیہ نے آپڑی نادر تصنیف اسرار المقطعات اچ قرآن پاک دے حروف مقطعات دی شرح فرمائی اے۔ اس سی پہلو امام المفسرین حضرت عبداللہ بن عباسؓ نے بعضے حروف مقطعات دی شرح فرمائی آئی تے حضرت امام حسین علیہ السلام نے بی کج حروف مقطعات دی شرح فرمائی اے مثلاً المرادے بارے اچ فرماندین۔ الف اللہ دے وسطے وے جیڑا کہ اسم ذات اے لام (ل) سارے جہاناں دے وسطے تے تیمم (م) سی مراد حضور محمد مصطفیٰ احمد مجتبیٰ ﷺ دی ذات اقدس اے۔

رموز البیہ :

حضرت قبلہ نے فرمایا کہ قرآن پاک اچ ترے قسماں دیاں آیتاں ون ہک جیڑیاں بالکل واضح ون جسران نمازدا حکم روزہ حج زکوٰۃ دے حکم۔
دوسری قسم دیاں او آیات جیڑیاں کہ متشابہات اُن۔ یعنی جتاں دے معنی ہک سی زیادہ ہوسکدین تیسری قسم مقطعات۔ ایہ بی کلام خداوندی اے مگر کہیہ جاندے کہ اس دے معنی اللہ تے اس دا رسول ﷺ جاندے۔ یعنی کہ جس دا کلام اے تے جس دے ول پہنچا گیا وے اوھی جائز دین۔ آپڑے محبوب ﷺ دے نال کلام فرمائیں اچ اللہ تعالیٰ نے ہک قسم دی (Abstract Language) استعمال فرمائی اے۔ اناں رمزاں نوں اس دا محبوب ﷺ ہی جائز داوے۔

میان عاشق و معشوق رمزیت
کراماً کاتبین راہم خبر نبیست

یعنی عاشق تے معشوق دے درمیان اجئی اشاریاں والی زبان اے کہ جزی کراماً کاتبین فرشتے یاں نوں بی خبر نیگی۔

طریقت

حضرت قبلہ نے فرمایا ساکین جیوے اہل حقیقت ہونداں او ناں دی نظر گہری ہوندا اے۔ شریعت دی اہمیت آپڑی جگہ مسلم مگر ازی تکمیل طریقت دے نال ہوندا اے۔ علمائے ظواہر آپس دے اختلافات اچ ہی پھسے رہندیاں ازی وجہ ایوے کہ اناں چو ہر کوئی آپڑے آپ نوں دوسرے سی برتر سمجھد اوے طریقت اچ معاملہ ازے برعکس وے اس اچ آپڑی ذات دی نفی کیتی جاندی اے۔ طریقت دے تمام سلسلے یاں دا متفقہ مسئلہ ایوے کہ اس اچ تکبر دی قطعاً کوئی گنجائش نیگی۔

متابعت:

حضرت قبلہ نے فرمایا کہ جدو شیخ دے ہتھ اچ آپڑا ہتھ دیویں تہ وت اسراں ہو جا جیکروں موسیٰ تے حضرت اے۔ یعنی او ناں دی اطاعت تے متابعت کر۔

مقصود:

فرمایا کہ حضرت دا مقام بوت بلند اے۔ اہل سلوک تے طریقت دا کہنڑاں اوے کہ جیو اکم بی کریں نیت خالص ہووی۔ تے مقصد یا مقصود نہ خیر دنیا ہوٹری ہی نہیں چاہی دی اے بلکہ آخرت بی نہ ہووی بلکہ صرف تے صرف ذات باری تعالیٰ ہووی۔

مجلس نمبر 2:

بروز جمعہ 20 ربیع الاول 1400ھ 8 فروری 1980 نوں شام دے وخت مجلس ہوئی۔ اس موقع تے حضرت قبلہ ام ڈاکٹر صیب مدظلہ العالی نے حضرت قطب المصوحین سید العارفین غوث المحققین پیر غلام محمد حضرت امام جلوئی دی بے مثل تے بے نظیر تالیف تحقیق العارفین فی حقیقت سید المرسلین ﷺ دے دیباچہ نوں تے فیر تبرک دے طور تے ہک فارسی نعت نوں پڑھ کے سنڑا ریں دے بعد اوزی تشریح اسراں فرمائی کہ حضور سرور کائنات ﷺ دیاں ترے شانناں وُن۔

۱۔ شان حقی

۲۔ شان ملکی نوری

۳۔ شان بشری

حدیث پاک اے (ترجمہ) میں اللہ دے نورسی آں تے باقی سب کج میرے نورسی اے تے قرآن مجید اچ ارشاد اے (ترجمہ) تحقیق تو اڈے کول اللہ سی نور تے کتاب مبین پہنچی۔

حضرت قبلہ نے فرمایا اس آیت شریف اچ واؤ جیڑی اے واؤ واصلہ نینگے بلکہ واؤ عاطفہ دے محققین اولیائے کرام دے نزدیک حضور ﷺ نور اُن حدیث مبارک دے الفاظ اُن میں اللہ دے نورسی آں تے باقی سب کج میرے نورسی اے یعنی جس منبع یا سرچشمہ سی حضور ﷺ نور اُن اسی نورسی سارا عالم بنڑا وے حضرت قبلہ نے فرمایا اس لحاظ نال تہ سارے ہی عوالم سارے جہان نورسی بنڑیں ہون مگر اس وسط نظر چاہیدی اے نظرانی اے یا اکھی پہننگی اے تہ نظر نہ آسی۔ فرمایا اکھیاں دوؤن مگر نظر ہک آندے کیونکہ وحدت اے حقیقت ہک اے حضور ﷺ دی بشریت عاریتاً اے اصل اچ نور اے۔

محبت:

حضرت قبلہ ام پروفیسر ڈاکٹر محمد عطا اللہ قادری جلوئی نے فرمایا کہ ایمان ہووے حُب رسول ﷺ حدیث پاک اے کہ حضور ﷺ نے فرمایا تو اڈے چوکوی بی مومن نی ہو سکدا جدو تکل کہ میرے نال اوزی محبت والدین اولاد تے سارے انساناں سی زیادہ نہ ہووے طریقت اچ اللہ دی محبت حبیب خدا ﷺ دی

محبت اولیائے کرام دی محبت آپڑے شیخ دی محبت سب ہلکہ ای محبت اے۔
حضرت قبلہ نے فرمایا کہ اللہ دی محبت تے رسول دی محبت اچ کوئی فرق نیلگہ جس نوں بی کج حاصل ہو یا تہ اس
محبت سی حاصل ہو یا۔ عملی طور تے آخر اچ عشق شیخ ہی رہ جان دے۔ ساریاں محبتاں اسی وسیلہ نال ظاہر
ہوندیاں۔

نعت:

فرمایا کہ اسی ہزار واری عطر تے گلاب دے نال آپڑی زبان نوں تہو نہیں تاں بی حضور ﷺ دی نعت بیان نہیں
کر سکہ دے۔

ہزار بار بشویم دہن زمشک وگلاب

ہنوز نام تو گفتن کمال بے ادبی ست

ظاہری پاکیزگی بلکہ باطنی پاکیزگی بی کافی عینگی۔ اولیاء اللہ باطنی معصومیت رکھدین۔ اللہ دی رضا اچ فنا۔ فانی
فی اللہ باقی باللہ۔ ایہ نرے نور بنڑ جان دین انان دیاں زبانان بی پاک ہو جان دیاں مگر او بی کہندین کہ اسی نعت
رسول بیان نہیں کر سکہ دے۔

حضرت قبلہ نے فرمایا کہ حضور ﷺ اس عالم دے نال تعلق رکھدین جتھے ہر قسم دی قدسیت بی ناکافی
اے۔ حقیقت محمد ﷺ اجیا مقام اے جیڑا حیطہ ادراک اچ نہیں آسکہ۔ تے اس ہستی دی کوئی نعت بیان
نہیں کر سکہ۔ نعت دا مقصد ایوے کہ حضور ﷺ دی ہک نگاہ ہو جاوے تے اگر ہو جاوے تہ توت کے کہنڑاں۔

مظہر:

حضرت قبلہ نے فرمایا کہ سلطان العارفین قطب الموحدین شیخ الشیوخ قبلہ و کعبہ حضرت پیر غلام محمد امام جلوہ
حقیقت محمد ﷺ دے مظہر اے۔ حضور ﷺ دے نال اونان دا تعلق ذاتی آیا۔ ہر وخت حضور ﷺ دے عشق
اچ غرق رہندے اے ساڈے لوکاں تے مہربانی فرمائے وسطے نزول فرماندے وگر نہ تہ عروج ہی عروج
آیا۔

حق:

حضور ﷺ نے فرمایا وے کہ اللہ دی معرفت دا کوئی حق ادا نہیں کر سکہ حضرت قبلہ نے فرمایا بالکل اسی طراں
حضور ﷺ دی شان نوں بیان کرنے دا کوئی حق ادا نہیں کر سکہ حضور ﷺ نے حضرت ابو ہریرہؓ نوں فرمایا کہ

میری حقیقت نوں میرا رب ہی جائزداوے (حدیث قدسی) دوسری جگہ فرمایا وے کہ میری حقیقت نوں میرے
رب دے سوا کوئی نہیں جائزدا۔

مجلس نمبر 3

بروز جمعہ 27 ربیع الاول 1400ھ 15 فروری 1980 نوں حضرت قبلہ ام جناب ڈاکٹر صیب

نے مجلس اچ فرمایا۔

رحمت:

(ترجمہ) اللہ تعالیٰ نے لازم کر لیتی آپڑی ذات تے رحمت یعنی لازم کر لیتی آپڑے آپ تے رحمت یعنی کہ

فرمایا کہ میری ذات سی رحمت دا ہی صدور ہو سکدے۔

استغنی نفس زو معنی لفظ اے وحدۃ الوجود والیاں نے نفس دا معنی وجود تے وے۔

تخلیق

فرمایا کہ تخلیق فعل اے باطن سی ظاہر اچ لیا نراں جدو اللہ تعالیٰ نے فرمایا وے کہ میں آیاں خزانہ مخفی چاہیا کہ ظاہر

ہوواں تہ منہ خلقت نوں پیدا کیتہ عدم دے معنی باطن دے وُن ہر کوئی موجود اے مگر بہ اعتبار خلقت دے نہیں

بلکہ اس دا موجود ہونراں خدا دا موجود ہونراں وے اسی وسطے فرمایا گیا وے کہ میری نظر نہیں پیندی مگر پیندی

اے ذات باری تعالیٰ تے۔

فرمایا کہ فنا فی اللہ تے فنا فی رسول ہونراں فی الحقیقت ہک چیز اے سارے جہان اچ حضور ﷺ وے نور دا ہی

ظہور اے۔

ہادی:

فرمایا کہ تقید والا تصور شیخ دا تصور ہو جاندے۔ حضور غوث پاکؒ نے فرمایا وے کہ ہک مرحلہ اچ شیخ ہادی

ہوندے دوسرے مرحلے اچ حضور ﷺ ہادی ہو جاندین فی اللہ تعالیٰ خود ہی ہادی ہو جاندے۔ مختصر ایہ کہ

عشق و عاشق و معشوق یکے ست ایں جا چوں وصل در نہ گنجہ ہجر اں چہ کار دارد

فرمایا کہ

قال راہ گزار صاحب حال شو

پیش مر دے کا ملے پامال شو

حضرت ابو بکر واسطیؓ دا قول اے کہ جیڑا خدا نون بوت زیادہ یاد کر دے او خدا سی بوت دوراے یعنی جد و محبوب سا مٹریں ہووے تہ فیر مشاہدے سی فرصت ہی نہیں ملدی۔ جیڑا شربت پیا پیندا ہووے اس نون بیان کرنے دی کے ضرورت اے۔

جذب تے وصال:

فرمایا جذب فی نفسہ مقصود ینگہ جذب رستہ دی منزل اے جذب دے بغیر وصول الی اللہ نہیں ہوندا فرمایا تصوف دا دوسرا نام عشق اے۔ حال تھوڑا ہووے مگر ہونڑا چاہیدے اس دی الف بے کلمہ شریف اے کلمہ دا حال پیدا ہونڑا چاہیدے شریعت دی تعلیم تے تصوف دی حقیقت بی کلمہ لا الہ الا اللہ ہی اے۔ پہلے ورد زبان کرو فیرو ر قلب بارہ سومرتہ کرو سمجھ کے کرو اللہ دے سارے معنی طاری ہون سارے معنی دے نال نفی کامل ہو جاوے کسے دی محبت خوف تعلق نہ روے۔ حتی حال ہووے فیر دائمی ہو جاوے جد و تکل ایہ حال نہ ہووے تہ حضور ﷺ دا نام نامی لیز دے دے قابل نہ منڑ سو۔

توحید:

فرمایا جتنا لوک توحید اچ کامل آئے اتنا ہی فنا فی الرسول آئے۔ کلمہ شریف دے ورد دا طریقہ ایوے کہ پہلے زبان نال ورد کرو تے معنی ذہن اچ رکھو دل تے ذہن دی تختی سی سارے عوامل نون صاف کرو کہ اس تے اللہ لکھا جاوے چلدیاں پھر دیاں جاگدے ستیاں ایہ حال ہو جاوے اس نون نسبت توحید کہندین کہ وحدت تے متوجہ ہو جاوے۔ موجودات اچ ذات باری تعالیٰ دے بغیر کسے نون نہ دیکھو۔ جیڑی چیز حائل ہووے بھادیں کج ہووے اس نون چھوڑ دیو جیڑی چیز اس اچ مدد دیوے بھادیں کج ہووے اس نون اپنا وو۔

بیعت:

فرمایا بیعت قلبی تعلق دا نام اے یعنی دل دا تعلق پیدا ہو جاوے شیخ دے نال اجیا تعلق کہ اوزے بغیر ہو ر کوئی نظر نہ آوے ایہ طریقت دا متفق علیہ مسئلہ وے کہ شیخ دے رستہ سی خدا دارستہ حضور ﷺ دارستہ پایا جاسکدے۔ سا لک نون چاہیدے کہ اس حال نون پیدا کرنے دی کوشش کرے۔ مراقبات دا مقصد ایہ وے کہ سکون سا لک تے حرام اے غرض توحید حقیقی دالب لباب اس دے حال اچ مست ہونڑا وے ایہ فرزانیوں دارستہ نینگا دیوانے یاں دارستہ وے۔

محرم این ہوش جز بے ہوش نیست

ور زباں رامشتری ایں گوش نیست
چشم بند و لب بہ بند و گوش بند
گر نہ بینی سر حق برمن بہ خند

توحید و جود:

فرمایا جد و تکلیف اصلی اکھی نہ کھلے کج نی ہوندا جد و اکھی کھل جاوے تہ اس ذات نوں ہی ویکھدی اے انسان پہلے بصیرت نال ویکھدے فیر بصارت تے بصیرت ہک ہو جاندی اے جیڑا ناقص اے اوزی بصارت تے بصیرت الگ ہوندی اے۔

فرمایا توحید تشریحی عین توحید و جود اے۔ عبودیت دی وحدت نہیں ثابت ہو سکدی جد و تکلیف کہ و جود دی وحدت ثابت نہ ہووے۔

فرمایا ہر موجود کسی نہ کسی لحاظ نال معبود اے۔ اللہ اسم مکر الہ دے بارے اچ ایہ سوال اے کہ و جود پہلے وے یا معبودیت تہ خود ہی جواب اچ فرمایا کہ و جود پہلے وے۔ معبودیت موجودیت دی محتاج اے چونکہ ہر موجود معبود اے اس واسطے سوائے ذات باری تعالیٰ تے نہ معبود اے نہ موجود اے۔

عبادت:

فرمایا کہ سالک نوں حظ مقصود نہیں ہوندا سارا عالم تیرے واسطے مگر تو میرے واسطے۔ سب تیرے واسطے پیدا کیہ مگر تنوں آپڑے واسطے سارے اعضاء دا مقصد عبادت اے (ترجمہ) نہیں پیدا کیہ جن انس نوں مگر اس واسطے کہ عبادت کرن ذکر صیقل اے دلاں دا۔ ہک نفی نوں کمالے۔ سب کج اس اچ ہی اے اس دے بعد اچ تے پاک وادی رسول ﷺ اے۔

مجلس نمبر 4:

بروز جمعہ 4 ربیع الثانی 1400ھ 22 فروری 1980 نوں مجلس ہوئی جس اچ حضرت قبلہ نے فرمایا دل تجلی گاہ الہی اے۔ ایہ ہک پھل اے اس نوں کھڑا رہنڑاں چاہیدے تا کہ اس تے شبنم ٹھوے تے اس نوں تراوت پہنچے۔ ابوالحسن نے فرمایا وے کہ بجیل کابل سست تے ملول (اداس) فلاح نہیں پاسکدے۔

حضرت قبلہ نے فرمایا ایہ شیطان دا طریقہ وے کہ جیڑی جس کسے دی کمزوری ہووے اس نوں اس دی فکر لگا دیندے۔ حضرت غوث پاک نے فرمایا وے کہ نفس نوں اس دا حق دیو مگر حظ لذت نہ دیوے۔